

Προς κατήχησιν: Κατήχηση δόγμα και «εποπτεία»

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Αλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου, Δρος Θεολογίας

Προς το τέλος του προηγούμενου άρθρου αναρωτηθήκαμε: αν τα δόγματα είναι κρυμμένες αλήθειες, τι από αυτά πρέπει κατά την κατήχηση να έχουμε υπόψη μας; Η απάντηση θα μπορούσε να είναι, όσο κι αν αυτό θεωρηθεί περίεργο: κανένα και όλα. Έχουμε την εντύπωση ότι το δόγμα αποτελεί «μία νοητική επεξεργασία αληθειών της πίστεως, αφού οι όροι»[1] της πίστεως δεν είναι ιδεολογικοί ούτε θεωρητικοί όροι. Ίσως και από αυτή τη σειρά των άρθρων να δόθηκε η εντύπωση ότι κατά τη διαδικασία της κατήχησης βασικό ρόλο διαδραματίζει η εκμάθηση από τον κατηχούμενο βασικών άρθρων της πίστεως και μόνο. Αυτό όμως είναι ένα μέρος της διαδικασίας της κατήχησης. Πρέπει να δούμε και μία άλλη διάσταση κατά την κατήχηση, που είναι ο συνδυασμός της διδαχής βασικών δογμάτων μέσα από την εμπειρία της πνευματικότητας της Εκκλησίας.

Βασικό εργαλείο για το λόγο αυτό μας προσφέρει ο π. Κάλλιστος Γουέαρ στο βιβλίο του «Η Ορθόδοξη Εκκλησία». Γράφει λοιπόν τα ακόλουθα: «Υπάρχει μία διήγηση στο Πρωτορωσικό Χρονικό που αναφέρεται στο πως ο Βλαδίμηρος, Πρίγκιπας του Κιέβου, ενώ ήταν ακόμη ειδωλολάτρης, θέλησε να μάθει ποια είναι η αληθινή θρησκεία. Για το λόγο αυτό έστειλε πρεσβευτές σε διάφορες κατά σειρά χώρες του κόσμου. Αυτοί πρώτα πρώτα πήγαν στους μουσουλμάνους Βουλγάρους του Βόλγα, αλλ' εκεί παρατήρησαν πως όταν οι μουσουλμάνοι προσεύχονταν, κοίταζαν γύρω τους λες και ήταν δαιμονισμένοι. Έτσι οι Ρώσοι συνέχισαν ανικανοποίητοι το δρόμο τους. «Δεν υπάρχει χαρά ανάμεσά τους», ανέφεραν στον

Βλαδίμηρο, «αλλά θηριωδία και μία βαριά μυρωδιά. Δεν υπάρχει τίποτε το καλό στο σύστημά τους». Ταξίδεψαν κατόπιν στη Γερμανία και μετά στη Ρώμη, βρήκαν τη λατρεία πιο ικανοποιητική, αλλά παραπονέθηκαν πως δεν υπήρχε σ' αυτούς ομορφιά. Τελικά ταξίδεψαν στην Κωνσταντινούπολη, κι εδώ τελικά, καθώς παρακολουθούσαν τη θεία Λειτουργία στη μεγάλη εκκλησία της Αγίας Σοφίας, ανακάλυψαν αυτό που επιθυμούσαν. «Δεν γνωρίζαμε αν ζούσαμε στον ουρανό ή στη γη, επειδή σίγουρα δεν υπάρχει καμιά λαμπρότητα και ομορφιά σαν αυτή οπουδήποτε πάνω στη γη. Δεν μπορούμε να σας το περιγράψουμε: το μόνο που ξέρουμε είναι πως ο Θεός κατοικεί εκεί ανάμεσα στους ανθρώπους, και πως η λειτουργία τους ξεπερνάει σε ομορφιά τη λατρεία όλων των άλλων περιοχών. Δεν θα ξεχάσουμε ποτέ αυτή την ομορφιά[2]. Και στο ίδιο κείμενο πιο κάτω προσθέτει : «οι Ρώσοι, όταν θέλησαν να ανακαλύψουν την αληθινή πίστη, δεν ρώτησαν για τους κανόνες ηθικής, ούτε ζήτησαν μία αιτιολογημένη αναφορά για τα δόγματα, αλλά παρατήρησαν τους διαφόρους λαούς την ώρα που προσεύχονταν. Η ορθόδοξη προσέγγιση της θρησκείας είναι βασικά λειτουργική, που σημαίνει πως το δόγμα κατανοείται στο πλαίσιο της θείας λατρείας: δεν είναι συμπτωματικό το γεγονός πως η λέξη «Ορθοδοξία» υποδηλώνει ταυτόχρονα ορθή πίστη και ορθή λατρεία, επειδή τα δύο αυτά πράγματα είναι αλληλένδετα. Έχει σωστά ειπωθεί πως για τους Βυζαντινούς, «το Δόγμα δεν είναι μόνο ένα νοητικό σύστημα που συλλαμβάνεται από τον κλήρο και γίνεται δεκτό παθητικά από τον λαό, αλλά ένα πεδίο όρασης, όπου όλα τα πράγματα πάνω στη γη θεωρούνται σε σχέση με τα «εν ουρανοίς» πράγματα, κυρίως δε και πρωτίστως μέσα από την τέλεση της Λειτουργίας»[3]. Είναι αυτό που διακηρύττει ο π. Γ. Φλορόφσκυ: «ο Χριστιανισμός είναι λειτουργική θρησκεία. Η Εκκλησία είναι πάνω απ' όλα μία λατρευτική κοινότητα. Προηγείται η λατρεία και έπεται το δόγμα και η υπακοή»[4]. Με αυτά τα λόγια δίνεται προτεραιότητα στην εμπειρία περισσότερο και λιγότερο στη νοητική κατανόηση της διδασκαλίας της Εκκλησίας. Και όταν ο άγιος Κυπριανός ανέφερε το γνωστό «Extra ecclesiam nulla salus» δηλ. «εκτός της Εκκλησίας δεν υπάρχει σωτηρία», εννοεί την οντολογική διάσταση της παρουσίας μας στην Εκκλησία και όχι την ηθική διάσταση στην κατανόηση της φράσης αυτής. Εάν ένας άνθρωπος επιζητεί να κατηχηθεί, δεν το κάνει μόνο επειδή συμφωνεί με τις λέξεις με τις οποίες είναι διατυπωμένα τα δόγματα, αλλά επειδή μέσα στην Εκκλησία νοιώθει ότι αρχίζει να γίνεται σώος, αμέριμος και υγιής, ενώ έξω από την Εκκλησία είχε σταθερά την αίσθηση του κινδύνου της φθοράς και του θανάτου. Είναι η προτεραιότητα που έπρεπε να δίνουμε στα πράγματα, στην εμπειρία και όχι τόσο στα ονόματα, στην απλή και μόνο διατύπωση των δογμάτων. Έτσι τουλάχιστον το εκφράζει παραστατικά ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς στο διάλογό του με τον Βαρλαάμ: «Δεν αγωνίζομαι για να βρούμε τις κατάλληλες λέξεις, τις ίδιες λέξεις, αλλά αγωνίζομαι για τα ίδια πράγματα, δηλαδή για την ίδια εμπειρία• αν λοιπόν έχουμε

την ίδια εμπειρία, αν ψηλαφούμε το ίδιο πράγμα, για τους όρους και τους ορισμούς και τις λέξεις λίγο με νοιάζει, εάν βέβαια η αλήθεια η δικιά μας βρίσκεται στα πράγματα και όχι στα λόγια»[5].

Υποσημειώσεις

1. Δ. Μαυρόπουλος. Διερχόμενοι διά του ναού, έκδ. Δόμος. Αθήνα 2009. σ. 14.
2. Κάλλιστος Ware, Η Ορθόδοξη Εκκλησία, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1996. σ. 419.
3. Κάλλιστος Ware, όπ.π., σ. 421.
4. π. Γ. Φλορόφσκυ, The Elements of Liturgy in the Orthodox Catholic Church, στο περιοδικό One Church, τόμ. XIII. (New York 1959) 1-2, σ. 24.
5. «Τόμος Συνοδικός, 1351» στο Ι. Καρμίρη. Τα δογματικά και συμβολικά μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. Ι. Έν Αθήναις 1960. σ. 379-380. Αναφέρεται από το Δ. Μαυρόπουλο, όπ.π., σ. 24.

Πηγή: μηνιαίο περιοδικό Ιεράς Συνόδου Εκκλησίας της Ελλάδος «Εφημέριος», έτος 61,τ.3, Μάρτιος 2012